

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

(назва інституту/факультету)

Кафедра ___ Географії України та регіоналістики

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Економічна та соціальна географія України

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма - Географія _____
(назва програми)

Спеціальність - 106 Географія, 014 Середня освіта

(вказати: код, назва)

Галузь знань - 10 Природничі науки, 01 Освіта/Педагогіка

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

___ Географічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання ___ українська _____
(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробник: ___ д.геогр.н., професор, завідувач кафедри Джаман В.О., к. геогр.н., асистент Джаман Я.В.

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Зміст

1. Загальна інформація.
2. Анотація до курсу.
3. Мета і завдання курсу.
4. Пререквізити.
5. Результати навчання (компетентності).
6. Опис навчальної дисципліни.
7. Система контролю і оцінювання курсу.
8. Рекомендована література.

1. Загальна інформація.

Назва дисципліни	Економічна та соціальна географія України
Викладачі	1) доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри Джаман Василь Олексійович; 2) кандидат географічних наук, асистент кафедри Джаман Ярослав Васильович
Контактні телефони	1) 0958758881 2) 0955703104
e-mail	1) vasyl_dzhaman@ukr.net , v.dzhaman@chnu.edu.ua 2) y.dzhaman@chnu.edu.ua
Формат дисципліни	семестровий (6 семестр)
Обсяг дисципліни	4 кредити/ 120 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	1) Джаман В.О.: вівторок 14.30 – 15.30, 2) Джаман Я.В.: понеділок 13.30 – 14.30.

2. Анотація до курсу.

Навчальна дисципліна “Економічна та соціальна географія України” належить до переліку обов’язкових навчальних дисциплін за освітнім рівнем “бакалавр”, що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти на третьому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження своєї Батьківщини та спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про суспільно-географічне положення України, її геополітичні та гео економічні вектори розвитку; природно-ресурсний потенціал розвитку її господарства і життєдіяльності населення; сучасні проблеми і перспективи народонаселення; розвиток і розміщення провідних галузей і міжгалузевих

комплексів; суспільно-географічні райони; місце України у світовій спільноті, зовнішні зв'язки України.

3. Мета і завдання курсу.

Мета: глибоке і всебічне суспільно-географічне вивчення території України, сформувані цілісне світобачення про свою Батьківщину, з'ясувати місце України у світовому суспільстві.

Завдання:

- Охарактеризувати суспільно-географічне положення України з усіма взаємозв'язками його складових та історико-географічні особливості формування території держави;
- Визначити геополітичні та геоекономічні пріоритети України;
- Проаналізувати запаси природних ресурсів України з точки зору збалансованого розвитку господарства і раціонального природокористування;
- Проаналізувати динаміку чисельності, природний та механічний рух населення України, особливості його розселення та національного складу;
- Дати загальну характеристику господарства України, проаналізувати особливості його галузевої і територіальної структур, рівнів соціально-економічного розвитку регіонів;
- Проаналізувати чинники формування і функціонування, сучасний стан, територіальну організацію, проблеми та перспективи розвитку міжгалузевих комплексів України;
- Проаналізувати суспільно-географічні макрорайони України;
- Розкрити основні види зовнішніх зв'язків України та інтеграційні процеси в світосистему.

4. Пререквізити.

Навчальна дисципліна «Економічна та соціальна географія України» вивчається у шостому семестрі. Основою для вивчення дисципліни є предмети «Фізична географія України», «Географія ПРП України», «Географія населення і розселення», «Етногеографія України», «Актуальні питання історії та культури України», «Регіональна економічна і соціальна географія», «Основи географічного менеджменту і маркетингу».

5. Результати навчання (компетентності).

У результаті вивчення курсу студенти повинні

Знати:

- основні риси і особливості суспільно-географічного положення України, її геополітичні та гео економічні вектори;
- зміст, сучасний стан та регіональні особливості демографічних, розселенських, міграційних та етнічних процесів в Україні;
- особливості господарського освоєння території України;
- основні риси господарства України: сучасний стан, особливості його галузевої й територіальної структури, рівні регіональної економічної та соціальної безпеки;
- закономірності розміщення, географію та сучасний стан розвитку різних галузей виробничої та соціальної сфер;
- особливості та проблеми економічного і соціального становища, а також перспективи розвитку суспільно-географічних макрорайонів України;
- основні напрями та риси різних видів зовнішніх зв'язків України, інтеграційні процеси в світосистемі;
- ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у геосферах, їхні властивості та притаманні їм процеси.

Вміти:

- давати оцінку суспільно-географічного положення території;
- давати соціально-економічну оцінку природних умов і запасів природних ресурсів з метою збалансованого розвитку держави і раціонального природокористування;
- аналізувати демографічні, розселенські, міграційні та етнічні процеси в їх взаємозв'язку;
- аналізувати компонентну і територіальну структуру галузевих і міжгалузевих комплексів;
- здійснювати комплексний суспільно-географічний аналіз макрорайонів та визначати проблеми і перспективи їх розвитку;
- означити основні напрями розвитку України в міжнародному просторі;
- збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області наук географії;
- використовувати високий рівень сформованості досвіду спеціалізованої діяльності та його безпосереднє застосування; досвід прояву професійних компетентностей у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях.

Універсальні компетенції. Здатність застосовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для засвоєння географічних особливостей процесів соціально-економічного розвитку своєї країни. Здатність вчитися і саморозвиватися, бути сучасно освіченим, усвідомлювати можливість навчатися впродовж життя. Прагнення до забезпечення сталого розвитку суспільства та прагнення до збереження природного середовища. Здатність виступати з усними повідомленнями, ставити запитання, дискутувати, працювати в команді, вести ділове спілкування в усній або в письмовій формі. Здатність до пошуку, аналізу й відбору необхідної інформації.

Ключові компетенції. Базові знання з економічної та соціальної географії України. Базові уявлення про територіальну організацію суспільства.

Особливості процесів інтеграції, глобалізації економічного і соціального розвитку людства. Ступінь оволодіння знаннями, уміннями та навичками, необхідними для здійснення самостійної пізнавальної діяльності. Створення цілісних образів географічних об'єктів (регіонів). Вміти здійснювати географічний аналіз процесів глобалізації та їх прояву в Україні. Оперування географічними поняттями (загальними та частковими) як формою логічного мислення, що відображає головну суть і зв'язки географічних об'єктів, процесів і явищ суспільно-географічного характеру в Україні та світі. Опанування процесом встановлення причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей на світовому та державному рівнях. Вміти здійснювати суспільно-географічний аналіз інтеграційних процесів в Україні. Формування у студентів системи емпіричних знань про сучасний стан і просторово-часові особливості зовнішньоекономічної діяльності України.

Здатності працювати з проектами глобального розвитку з використанням системного підходу; демонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій та теорій географічної глобалістики; застосовувати літературні, картографічні та статистичні методи; демонструвати творчий та інноваційний потенціал; розуміти і враховувати соціальні, екологічні, економічні міркування, що впливають на становлення світового порядку.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни - Економічна і соціальна географія України												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	3	6	4	120	2	30	30	-	-	60	-	іспит
Заочна	3	6	4	120	2	8	8	-	-	104	-	іспит

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Територія. Українські економіко-географи і географічні дослідження. Природно-ресурсний потенціал. Населення і системи розселення.												
Тема 1. Вступ. Основи соціально-економічної географії України.	7	2				5	11	1					10
Тема 2. Політико-географічні риси України.	7	2				5	11	1					10
Тема 3. Природно-ресурсний потенціал України.	15	4	6			5	16		2				14
Тема 4. Демо- і етногеографія України. Працересурсний потенціал і проблеми зайнятості трудових ресурсів.	22	4	8			10	17	1	2				14
Тема 5. Історія розвитку господарського	7	2				5	5	1					4

комплексу України.												
Разом за ЗМ1	58	14	14			30	60	4	4			52
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Економічна географія України. Соціальна географія України. Соціально-економічне районування. Зовнішні зв'язки.											
Тема 6. Сучасні проблеми розвитку господарства. Причини економічної кризи. Секторальна структура економіки України на сучасному етапі розвитку.	8	2	2			4	6	1				5
Тема 7. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Рибне господарство. Мисливство. Лісове господарство. Видобувна промисловість.	14	4	4			6	15	1	2			12
Тема 8. Вторинний сектор економіки. Електроенергетика. Металургійне виробництво. Машинобудування. Хімічне виробництво. Деревообробка. Промисловість будівельних матеріалів. Легка і харчова промисловість.	18	4	6			8	19	1	2			16
Тема 9. Третинний сектор економіки. Соціальна географія України.	6	2				4	5					5
Тема 10. Територіальна організація господарського комплексу і основи соціально-економічного	10	2	2			6	11	1				10

районування. Характеристика соціально- економічних районів України.												
Тема 11. Міжнародні економічні зв'язки України.	6	2	2			2	4					4
Разом за ЗМ 2	62	16	16			30	60	4	4			52
Усього годин	120	30	30			60	120	8	8			104

6.3. Темы практичних занять

№	Назва теми
1	Природно-ресурсний потенціал території – основа розвитку господарського комплексу України.
2	Населення України.
3	Сільське господарство України.
4	Секторальна структура економіки України: динаміка структурних змін, сучасна структура.
5	Паливно-енергетичний комплекс України.
6	Металургійне виробництво в Україні.
7	Порівняльна характеристика двох соціально-економічних районів України (за вибором).
8	Зовнішньоекономічні зв'язки України.

6.4. Зміст завдань самостійної роботи:

- Визначні українські економіко-географи:
 - ✓ Павло Чубинський [2, с.19; 1, с.33],
 - ✓ Степан Рудницький [2, с.20; 1, с.34],
 - ✓ Володимир Кубійович [2, с.22; 1, с.35],
 - ✓ Костянтин Воблій [2, с.20; 1, с.34],

- ✓ Валентин Садовський і Антін Синявський [2, с.21],
 - ✓ Олексій Діброва [2, с.23; 1, с.35].
2. Головні центри суспільно-географічної думки в Україні [2, с.24; 1, с.36].
 3. Політичні партії і громадсько-політичні рухи в Україні [2, с.91] .
 4. Електоральна географія України [2, с.116] .
 5. Паливні ресурси України [1, с.62] .
 6. Металорудні ресурси України [1, с.63] .
 7. Структура гірничо-хімічної сировини та географія її родовищ [1, с.66] .
 8. Використання та охорона земельних і водних ресурсів [1, с.100] .
 9. Використання та охорона лісових і повітряних ресурсів [1, с.102] .
 10. Великомасштабні територіальні природоохоронні проблеми [1, с.108] .
 11. Голодомор 1932-1933 років та його вплив на демографічну ситуацію в Україні [7, с.6] .
 12. Масштаби і напрямки сучасних міграційних процесів [6, с.132] .
 13. Регіональні особливості демографічної ситуації в Україні [6,с.116] .
 14. Східна українська діаспора [1, с.193] .
 15. Західна українська діаспора [1, с.234] .
 16. Функціональні типи міст [8, с.78] .
 17. Відповідність систем розселення територіальній структурі господарського комплексу [6, с.86] .
 18. Сучасне українське заробітчанство за кордоном [7, с.61] .
 19. Історико-географічний поділ України і суцільної української етнічної території [5, с.4] .
 20. Територіальні особливості екологічних проблем в Україні і питання охорони навколишнього середовища [1, с.96] .

6.5. Теми індивідуальних завдань:

1. Методика оцінювання впливу природних умов і ресурсів території на особливості розселення.

2. Регіональне розселення як функція природно-ресурсних можливостей території.
3. Розвиток виробничого комплексу та його значення у формуванні розселення.
4. Системоутворююче значення соціального комплексу у формуванні розселення.
5. Основи суспільно-географічного районування території.
6. Державна регіональна політика України.
7. Особливості формування міжгалузевих комплексів.
8. Особливості формування адміністративно-територіального устрою та суспільно-географічного районування.
9. Транспортний комплекс України.
10. Комплексна характеристика суспільно-географічного району:
 - А) Донецького,
 - Б) Придніпровського,
 - В) Північно-Східного,
 - Г) Столичного,
 - Д) Центрального,
 - Е) Карпатського,
 - Є) Північно-Західного,
 - Ж) Причорноморського,
 - З) Подільського.

7. Система контролю і оцінювання курсу.

7.1. Шкала оцінювання

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
Т 1	3
Т 2	3

T3	8
T 4	8
T 5	3
Сума	25
Змістовий модуль 2	
T 6	5
T 7	5
T 8	12
T 9	3
T 10	5
T 11	5
Сума	35
Іспит	
	40
Всього	100

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

7.2. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- реферати;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

7.3. Форми поточного та підсумкового контролю

Формами поточного контролю є письмова (практична, контрольна) робота, відповідь студента та ін.

Формами підсумкового контролю є іспит.

8. Рекомендована література:

8.1. Основна:

1. Заставний Ф.Д. Географія України: у 2-х книгах. – Львів: Світ, 1994. -472 с.
2. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О.І. – Львів: Світ, 2000. -680 с.
3. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. – К.: Знання, 1998. -415 с.
4. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. – Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. -376 с.
5. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних і семінарських занять) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1998. -318 с.
6. **Джаман В.О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. -392 с.
7. Заставний Ф.Д. Демографічні втрати населення України. Голодомори, війни, еміграції. – Львів: Видав. ЛНУ, 2003. -130 с.
8. Національний атлас України / Наук. ред. Л.Г.Руденко. – К.: ДНВП “Картографія”, 2007. -840 с.
9. Статистичний щорічник України за 2018 рік. (Державна служба статистики України). – Житомир: ТОВ “Бук-друк”, 2019.

10. Жупанський Я.І., **Джаман В.О.**, Сухий П.О., Круль В.П. Економічна і соціальна географія України (матеріали для практичних та індивідуальних робіт і вказівки до їх виконання). – Чернівці: ЧДУ, 1993. – 148 с.

11. Географія України (матеріали для практичних і семінарських занять та вказівки до їх виконання) / Жупанський Я., Березка І., **Джаман В.** та ін. – Тернопіль, 1997. -403 с.

12. Географія України: Методичні та програмні матеріали з нормативних курсів і спецкурсів / Укладачі: І.С. Березка, **В.О. Джаман**, Я.І. Жупанський та ін. – Чернівці: Рута, 1997. -130 с.

8.2. Додаткова:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. – Львів: Лілея НВ, 2000.- 236 с.
2. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство/ З.Бжезінський; [пер. з англ.]. – К.: Києво-Могилянська академія, 2006. – 203 с.
3. Бершадська Т. Економічна та соціальна географія світу. 10 клас. Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. — 264 с.
4. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств : Дороговкази в майбутнє : доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин; [упорядн. В. Рубцов] – 3-тє вид., дом. – К. : ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248с.
5. Гантінгтон С. Протистояння цивілізації та зміна світового порядку / С. Гантінгтон; [пер з англ]. - Львів: Кальварія, 2006 – 473.
6. Гілецький Й. Р. Соціально-економічна географія світу : навчальні матеріали / Й. Р. Гілецький, Р. Р. Сливка. – Тернопіль : Мандрівець, 2016 – 132 с.
7. Гілецький Й. Р., Сливка Р. Р. Соціально-економічна географія світу 10 клас- Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011 – 400 с.

8. Голиков А. П., Казакова Н. А., Стратегия регионального развития : европейский контекст : Монография. – Х.: Экограф, 2008. – Глава 5 (с. 136-145).
9. Глобальні проблеми світу. Атлас. – К.: ДНВ «Картографія», 2009. – 144 с.
10. Глобальні зміни світу - 2025 : доповідь Національної розвідувальної ради США; [пер. з англ.] – Львів : Літопис, 2010. – 188с.
11. Глобальний конкурентний простір : монографія / О. Г. Білорус, Ю. М. Пахомов, І. Ю. Гузенко та ін.. – К. : Міжнар. ін.-т глобалістики, 2007. – 680 с.
12. Економічний словник-довідник/ За ред. С. В. Мочерного. - Київ: Феміна, 1995. - 368 с.
13. Капітоненко М. Г. Міжнародні конфлікти : навч. пос. / М. Г. Капітоненко. – К. : Либідь, 2009. – 352 с.
14. Книш М.М. Політико-географічна глобалістика : навч. посібник / М. М. Книш, Л. І. Котик. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. - 484 с.
15. Ландабасо Ангуло А. И. Терроризм и этнополитические конфликты / А. И. Ландабасо Ангуло. – кн.г. Терроризм сегодня. – М. РАН; Институт Европы, 2004. – 414 с.
16. Ліпкан В. А. Основи терорології (синергетична теорія тероризму) / В. А. Ліпкан. – К. : КНТ, 2006. – 84 с.
17. Лісовський С. А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку : Монографія./ Інститут географії НАН України / Л.Г. Руденко (наук ред..) – Житомир : Полісся, 2007. – 108 с.
18. Макар Ю. І. Україна у міжнародних організаціях : навч. пос./ Ю. І. Макар. – К. : Професіонал, 2010. – 458с.

19. Маруняк Є. О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
20. Мезенцева Н. І., Мезенцев К. В. Науково-дослідний практикум з суспільної географії: Навчально-методичне видання. – К. : ДП «Прінт Сервіс», 2014 – 47 с.
21. Міжнародні організації : навч. пос. / За ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, З. І. Кутайні // . – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 344с.
22. Національні стратегії сталого розвитку. Впровадження стратегічних і скоординованих дій : виклики, підходи до інновації (на основі аналізу досвіду 19 країн). – Міжнародний інститут сталого розвитку, 2004 – 50с.
23. Тероризм в ХХІ веке [за ред. М. П. Требина]. – Минск : Харвест, 2003. – 816 с.
24. Тинберген Я. Пересмотр международного порядка / Я. Тинберген; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1980. – 416 с.
25. Форрестер Дж. Мировая динамика / Дж. Форрестер ; [пер. с англ.]. – М. : АСТ, 2003. – 152 с
26. Сонько С. П. Географічна інтерпретація доповідей Римського клубу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://udan.edu.ua/Library.php?pid=1425>
27. Kearney A.T. Foreign Policy : Globalization index [Elektronic resource]. – Mode of access : <http://www.atkearney.com>
28. Encyclopedia of World Problems and Human Potential [Elektronic resource] – Mode of access: [http:// www.uia.be/ world-problems-and-global-issnes](http://www.uia.be/world-problems-and-global-issnes).
29. Цілі розвитку тисячоліття [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/mdgs>
30. Звіт про Живу планету, 2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://wwf.panda.org/uk/?204759/LPR-2012>

31. Доклад Группы высокого уровня по угрозам, вызовам и переменам (A/59/565+Corr.1) [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.un.org/russian/secureworld/report.htm>
32. Зайдельман Р. Теории конфликтов и мира : концепции, подходы и методы [Электронный ресурс] - Режим доступа : <http://poli.vub.ac.be/publi/ethi-3/seidelmann>.
33. Конвенція Ради Європи з запобіганням тероризму [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/Lavs/wain.cgi?nreg=994_712
34. The club of Rome [Elektronic resource]. – Mode of access : <http://www.clubofrome.org>
35. Доклад о развитии человечества 2011 (ПРООН): Устойчивость и справедливость: лучшее будущее для всех [Электронный ресурс] – Режим доступу : <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2011>
36. Ambrosio T. Irredentism: Ethnic Conflict and International Politics / T. Ambrosio. – Westport : Praeger Publishers, 2001/ - 226 p.
37. Теория четвертого мира [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.dergacher.ru/book-geop-2004/>
38. Peoples Global Action [Elektronic resource] – Mode of access : <http://www.nadir.org/nadir/initiativ/agp>.
39. Хартія "Міста Європи на шляху до сталого розвитку" (Ольборська Хартія, Данія, 27 трав. 1994) [Електронний ресурс] / Режим доступу до сайту: <http://masters.donntu.edu.ua/2004/feht/lebedev/library/aalborgchapter.htm>.
40. Багрова І.В., Гетьман О.О., Власюк В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Навч. пос. / За ред. І.В. Багрової.- Київ: «Центр навчальної літератури», 2004.- 384с.
41. Базив Д.П. Геополитическая стратегия Украины. – К., 2000.- 192 с.

42. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу: Посібник.- К.: Видавничий центр «Академія», 2003.- 688 с.
43. Василенко С.Д. Україна : Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі.- Одеса: ЧПРЄСИ НАНУ,2003-238 с.
44. Василевський О.А., Гончар М.М. Структура геополітичних інтересів України – К.: НІСД, 1995.- 99 с.
45. Вільні економічні зони : світовий досвід і українська практика : Навчальний посібник / за ред.. І.Ю. Сіваченка. – Київ: Центр Навчальної літератури, 2004.- 488 с.
- 46.Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г. Білорус, Д.Г. Лук'яненко та ін. – К: КНЕУ , 2001. – 733с.
47. Зленко А. Дипломатия и политика: Украина в процессе динамических геополитических перемен. – Харьков: Фолио, 2004. – 559 с.
48. Політична система України: особливості становлення, тенденції розвитку. - К. : Парламентське видавництво, 2002.- 328 с.
49. Політична географія і геополітика : Навч. Посібник / Б.П. Яценко, В.І. Стадійчук, Ю.С. Брайчевський та ін.; за ред.. Б.П.Яценка. – К.: Либідь, 2007. – 255 с.
50. Степан Рудницький. Політична географія України / Упорядник П.Штойко – «Гердан Друк», 1998. – 280с.
51. Стіглц Джзеф. Глобалізація та її тягар: Пер. з англ. – К. Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 252 с.
52. Домінік Мартен Метаморфози світу: Соціологія глобалізації / Домінік Мартен, Жак-Люк Мецжер, Філіп П'єр. Пер. з фр. Є. Марічева. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2005. – 302 с.
53. Міжнародні ринки ресурсів: навчальний посібник/ А.Б. Яценко, Я.А. Дубинюк, Т.В.Марена, К.С.Мітюшкіна. Під загальною

редакцією проф. Ю.В. Макогона. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 194 с.

54. SWOT-аналіз і аналіз прогалин (GAP – аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі економіки та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень конвенції РІО/ Є.В. Хлобистов. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 98 с.
55. SWOT-аналіз і аналіз прогалин (GAP – аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у сфері суспільного добробуту (соціального захисту) і підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень конвенції РІО/ С.А. Лісовський. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 108 с.
56. SWOT-аналіз і аналіз прогалин (GAP – аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі регіонального та місцевого розвитку та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень конвенції РІО/ Ю.І. Бистрякова. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 106 с.
57. SWOT-аналіз і аналіз прогалин (GAP – аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі освіти й науки та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень конвенції РІО/ В.М. Ісаєнко. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 108 с.
58. SWOT-аналіз і аналіз прогалин (GAP – аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі сільського господарства та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень конвенції РІО/ О.Г. Тараріко. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 104 с.
59. Лукашевич В.М. Глобалістика: навч. посібник / В.М. Лукашевич. – 2-ге вид., перероб. – Львів: Новий світ – 2000, 2010 – 331 с.

60. Міжнародні організації: навч. посібник/ [За ред. О.С. Кучика] – К.: Знання, 2007. – 749 с.
61. Поручник А. Формування інституційних передумов системи глобального управління [Електронний ресурс] / А.Поручник, Ю.Гайдай. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc-Gum/Mer/2009_8_08-3612/3_Poruchnik_Gayday.pdf
62. Шепелєв М.А. Глобалізація управління як мегатенденція сучасного світового розвитку: монографія/ М.А. Шепелєв – К.: Генеза, 2004. – 512 с.
63. Фукуяма Ф. Кінець історії? / Ф. Фукуяма // Вопросы философии. - №3. – 1990. – С. 136-148.
64. Вахудова Анна Мілада Нерозділена Європа : демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / Пер з англ. Тараса Цимбала. – К.: Вид. дім « Києво-Могилянська академія», 2009. – 379 с.
65. Дергачев В.А. Глобальная геоэкономика: Трансформация мирового экономического пространства. – Одесса: ЧПРСЄІ НАНУ, 2003- 238 с.
66. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини 20ст. – К.: 1999.- 255с.
67. Міжнародні ринки ресурсів: Навч.посібник / А.Б. Яценко, Я.А. Дубинюк, Т.В. Марена, К.С. Мітюшкіна. Під загальною редакцією проф.. Ю.В. Макогона. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.- 194с.
68. Дубов Д.В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва: монографія/ Д.В. Дубов. – К.: НІСД, 2014. – 328 с.
69. Шаров О.М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія/ О.М. Шаров; Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ: НІСД, 2019 – 560 с.

- 70.Кляйн Наомі Змінюється все. Капіталізм проти клімату /Пер. з англ. Дмитра Кожедуба – К.: Наш формат, 2016. – 480 с.
- 71.Географія міжнародного туризму: підручник/ Степан Кузів. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 272 с.
- 72.Мальська М.П. Просторові системи послуг (теорія, методологія, практика): Монографія. – К.: Знання, 2009. – 363 с.
- 73.В.В.Волошин, Н.М.Гордієнко, І.О.Горленко, Б.М.Данилишин, С.І.Дорогунцов Концепція сталого розвитку України – К., 1997.
- 74.Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: [навч. посіб.] / Т.К. Гречко, С.А. Лісовський, С.А. Романюк, Л.Г. Руденко. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 264 с. – Режим доступу: <https://igu.org.ua/sites/default/files/pdf-text/public-management.pdf>
- 75.Кононенко О.Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник / О.Ю. Кононенко. –К.: ДП «Прінт сервіс», 2016. – 109 с. – Режим доступу: http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/posibnik_Kononenko.pdf

8.3. Інформаційні ресурси:

- 76.Довідник ЦРУ по країнах світу. - Режим доступу: <https://www/cia.gov/library/publications/the-world-factbook>
77. Служба зовнішньої розвідки України. - Режим доступу: <https://www.szru.gov.ua>
- 78.Офіційний сайт ООН. - Режим доступу: <https://www.un.org>
- 79.Представництво ООН в Україні - Режим доступу: <https://www.un.org/ua/ua/>
- 80.МЗС України - Режим доступу: <https://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130/htm>
- 81.Сайт World Bank / - Режим доступу: <https://www.worldbank.org/>

82. Сайт інформаційного центру ЄС в інституті Європи. - Режим доступу: <https://www.edc-aes/ru/siye/ru/>
83. Контртеррористический комитет (Совет Безопасности ООН) [Электронный ресурс] Режим доступа : <http://www.un.org/ru/sc/ctc>
84. Організація Об'єднаних Націй [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org>
85. KOF Index of Globalization [Elektronic resource]. – Mode of access : [http://globalization.Kof.ethz/ch](http://globalization.Kof.ethz.ch)
86. Foreign Policy [Elektronic resource]. – Mode of access : <http://www.for-eignpolicy.com>
87. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України : <http://mfa.gov.ua/ua>
88. Democracy Index [Elektronic resource]. – Mode of access : http://en.wiki/Democracy_Index.
89. Conflict Barometr 2010 [Elektronic resource]. – Mode of access : <http://hiik.de/en/konfliktbarometr>
90. Проект фонду «Ефективне управління» - www.feg.org.ua
91. The Inclusive Development Index (IDI) – www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf
92. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
93. Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/niss.gov.ua>
94. Нова країна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/facebook.com/novaukraine>
95. ПРООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/Ukraine/uk/home.html>.

Укладачі:
В.О.

зав. кафедри, д. геогр. н., проф. Джаман

к. геогр. н., ассистент Джаман Я.В.